

Lietuvių ir lenkų ryšiai. Bendrumo paieška

XX a. lietuvių ir lenkų istoriniai ryšiai patyrė didelių išbandymų. Bendrą kovą dėl laisvės XIX a. sukilimuose pakeitė tarpusavio nesutarimai. Vėl laisvę atgavusios tautos atsisakė tarpusavio pretenzijų ir 1994 m. sudarė draugiškų santykių ir kaimyninio bendradarbiavimo sutartį. Iš to kyla nauji iššūkiai ir abiejų šalių istorikams: ar mėginsime ieškoti bendrų ir mus jungiančių sąsajų, tarpusavio supratimo ir sutarimo, ar vėl aiškinsimės istorines skriaudas.

Atsižvelgdami į Lietuvos ir Lenkijos tautų tarpusavio santykių istorinę svarbą, Tautos atminties institutas (Lenkija) ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras (LGGRTC) 2002 m. rugsėjo 13 d. pasirašė Bendradarbiavimo deklaraciją, kurioje pareiškė, kad yra pasirengę ne tik keistis informacija apie abiejų institucijų vykdomus arba joms dalyvaujant atliekamus mokslinius tyrimus, bet ir organizuoti bendras konferencijas ir seminarus ieškant naujų sąlyčio taškų.

2003 m. lapkričio 6–7 d. LGGRTC ir Lenkijos tautos atminties institutas surengė ant-rają tarptautinę konferenciją iš ciklo „Lietuvių ir lenkų ryšiai 1939–1989 m.“ Konferencijos tema – „Pilietinis pasipriešinimas ir saugumo struktūros okupacinio ir komunistinio režimų metais Lietuvoje ir Lenkijoje 1944–1956 m.“ Ši konferencija buvo oficialus, LGGRTC ir Lenkijos tautos atminties instituto pasirašytoje Bendradarbiavimo deklara-

cijoje numatytas kasmetinis renginys. Joje dalyvavo Lenkijos ir Lietuvos mokslininkai. Pranešimus skaitė: LGGRTC generalinė direktorė Dalia Kuodytė – „Lietuvių ginkluotos rezistencijos politiniai ir ideologiniai bruožai“, dr. Rafałas Wnukas (Tautos atminties institutas, Liublinas) – „Politiniai ir idėjiniai antikomunistinio pagrindžio Lenkijoje pavidalai“, Kazimierz Krąjewskis (Tautos atminties institutas, Varšuva) – „Partizaninės ir konspiracinės veiklos mastas ir metodai“, doc. dr. Arvydas Anušauskas (LGGRTC) – „Pasipriešinimo raida ir pasipriešinimo metodai“, prof. Andrzej Paczkowski (ISP PAN, Varšuva) – „Saugumo aparato struktūra ir pagrindinės jo veiklos kryptys“, Juozas Starkauskas (LGGRTC) – „Sovietinio teroro vykdymo struktūros ir jų veiklos metodai“, dr. Wojciech Frazikas (Tautos atminties institutas, Krokuva) – „Bendradarbiavimo formos ir ryšių kanalai tarp emigracijos ir krašto pagrindžio bei nelegalios veiklos“, dr. Arūnas Bubnys (Lietuvos istorijos institutas) – „NKVD kova su lenkų pagrindžiu ir represijos prieš lenkus 1944–1945 m.“, hab. dr. Krzysztof Tarka (Opolės universitetas) – „Lietuvių ir lenkų emigracijos ryšiai ir bendradarbiavimas 1945–1990 m.“, dr. Juozas Banionis (LGGRTC) – „Lietuvių išeivijos bendradarbiavimas su kitų tautų antikomunistine emigracija 1945–1990 m.“, dr. Janas Żarynas (Tautos atminties institutas, Varšuva) – „Komunistinės valdžios represijos prieš Bažny-

čia“, dr. Arūnas Streikus (LGGRTC, Vilniaus universitetas) – „Komunistinės valdžios represijos prieš Bažnyčią“, Paweł Piotrowskis (Tautos atminties institutas, Vroclavas) – „Bažnyčia ir antikomunistinis pasipriešinimas“, doktorantas Egidijus Jasevičius (Vilniaus universitetas) – „Bažnyčios požiūris į antisovietinį pasipriešinimą“. Konferencijos pabaigoje buvo surengta disku-

sija „Penktojo ir šeštojo dešimtmečių epochos reikšmė Lietuvai ir Lenkijai“, kurioje prof. A. Paczkowski ir doc. dr. A. Anušauskas iškėlė diskusinius klausimus ir apibendrino dvi dienas trukusios konferencijos rezultatus. Bandymai toliau narplioti sudėtingus lietuvių ir lenkų tarpusavio ryšių aspektus, artinti istorikų pozicijas bus tęsiami 2004 m. Lenkijoje.